

REGIONÁLNE ROZDIELY V POPULAČNOM VÝVOJI NA SLOVENSKU A ICH MOŽNÉ DOPADY NA NIEKTORÉ SEGMENTY ĽUDSKÝCH ZDROJOV¹

Branislav Šprocha, Boris Vaňo, Branislav Bleha

Abstrakt

Pre Slovensko sú v rôznych oblastiach typické pomerne značné regionálne rozdiely. Platí to aj pre oblasť reprodukčného správania a s tým spojeného populačného vývoja. Rozdiely vo vývoji počtu obyvateľov a najmä ich štruktúr predstavujú a budú predstavovať jeden z kľúčových faktorov budúceho sociálno-ekonomického vývoja jednotlivých regiónov a ich ľudských zdrojov. Cieľom príspevku je poukázať na hlavné rozdiely v charaktere reprodukčného správania, priniesť očakávané scenáre populačného vývoja na regionálnej (okresnej) úrovni a v neposlednej rade poukázať na jeho možné riziká a výzvy.

Kľúčové slová: populačný vývoj, prognóza, ľudské zdroje, okresy, Slovensko

JEL Code: J11, J14, J21, J26

Úvod

Jednou z dôležitých charakteristických črt Slovenska sú jeho regionálne rozdiely, a to v rôznych oblastiach reprodukčné správanie a s tým spojený populačný vývoj a demografické štruktúry nevynímajúc.

Existujúce rozdiely v populačnom vývoji a s nimi súvisiace rozdiely v počte a najmä štruktúre regionálnych populácií sú nielen dôsledkom, ale aj jedným z hlavných faktorov pre formovanie disparít v socio-ekonomickom vývoji. Navyše vzhľadom na značnú zotrvačnosť populačného vývoja je zrejmé, že identifikované rozdiely v charaktere reprodukčného správania a populačných štruktúrach budú predstavovať jednu z hlavných prerekvizít ďalšieho smerovania spoločnosti jednotlivých regiónov Slovenska. Aj preto regionálna demografická

---

¹ Príspevok je čiastkovým výstupom z projektu VEGA č.2/0160/13 „Finančná stabilita a udržateľnosť hospodárskeho rastu Slovenska v podmienkach globálnej ekonomiky“ a APVV-0018-12 „Humánno geografické a demografické interakcie, uzly a kontradikcie v časopriestorovej sieti“.

analýza a na ňu nadväzujúca populačná prognóza predstavujú nevyhnutný predpoklad pre formovanie akýchkoľvek koncepcií regionálneho rozvoja.

Cieľom predloženého príspevku je poukázať na hlavné rozdiely v charaktere reprodukčného správania na okresnej úrovni a na základe týchto poznatkov predstaviť očakávané scenáre možného populačného vývoja jednotlivých okresov Slovenska. V neposlednej rade sa tiež pokúsime identifikovať na možné riziká a výzvy predpokladaného budúceho smerovania regionálnych populácií v rôznych segmentoch ľudských zdrojov (školsstvo, trh práce, dôchodkový systém a pod.).

Výsledky našej štúdie vychádzajú z populačnej prognózy okresov Slovenska, ktorú v roku 2013 pripravilo konzorcium troch inštitúcií: Prognostický ústav Slovenskej akadémie vied, INFOSTAT – Výskumné demografické centrum a Katedra humánnej geografie a demografie Univerzity Komenského v Bratislave (bližšie pozri Šprocha, Vaňo, Bleha 2013). Regionálna prognóza bola konštruovaná klasickou kohortno-komponentnou metódou v priamej nadväznosti na výsledky SODB 2011 a kmeňovú prognózu obyvateľstva Slovenska do roku 2060 (pozri Bleha, Šprocha, Vaňo 2012). Prahom prognózy je koniec roka 2012 (31.12.) a horizontom koniec roka 2035 (31.12.).

1. Regionálne rozdiely v reprodukčnom správaní

Transformácia reprodukčného správania populácie Slovenska, ktorú pozorujeme posledných približne 25 rokov sa odzrkadľuje aj na regionálnej úrovni a významnou mierou sa podieľa na modifikácii medziokresných rozdielov z pohľadu populačného vývoja a demografických štruktúr. Cieľom regionálnej analýz demografickej reprodukcie bolo nájsť skupiny okresov s podobnými vlastnosťami, charakterom a čiastočne aj vývojom jednotlivých procesov vstupujúcich do modelu populačnej prognózy. Najprv sa tak vytvorili zhluky regiónov na základe vybraných indikátorov jednotlivých demografických procesov, ktoré sa vyznačovali podobnými charakteristikami sledovaného komponentu prognózy a pre takto definované skupiny boli následne expertným odhadom konštruované scenáre možného budúceho vývoja (bližšie pozri Šprocha, Vaňo, Bleha 2013). V nasledujúcej časti sa zameriame práve na tieto zhluky okresov a pokúsime sa čitateľom v takejto podobe predstaviť existujúce rozdiely v reprodukčnom správaní na úrovni okresov Slovenska.

1.1 Plodnosť

Regionálnym analýzám reprodukčného správania je venovaná pomerne značná pozornosť. V podstate všetky nám známe predchádzajúce práce (pozri napr. Jurčová a kol. 2003, 2004, 2006) v posledných dvoch desaťročiach poukázali na dlhodobé pretrvávanie pomerne značných regionálnych rozdielov v intenzite a časovaní plodnosti. Aj keď sa ukazuje, že dochádza k ich určitému zmenšovaniu, nie je možné predpokladať, že by došlo v blízkej dobe k úplnej konvergencii. Súčasná situácia je pritom do značnej miery ovplyvnená časovaním nástupu transformácie reprodukčného správania a tiež dynamikou jej šírenia. Vzhľadom na hlavné znaky spomínanej transformácie boli pri vytváraní zhlukov podobných okresov z pohľadu procesu plodnosti použité jednak intenzitné ukazovatele (úhrnná plodnosť), indikátory analyzujúce vnútornú štruktúru procesu (podiel plodnosti žien do 25 rokov a vo veku 30 a viac rokov), časovania plodnosti (priemerný vek pri pôrode a pri prvom pôrode) a tiež dynamiku rekuperácie (rozdiel medzi najnižšou pozorovanou hodnotou úhrnnej plodnosti prvého poradia a poslednou hodnotou úhrnnej plodnosti prvého poradia). Celkovo sme pracovali so štyrmi základnými skupinami okresov, ktoré bolo možné ešte ďalej rozdeliť do niekoľkých podtypov. Priestorové rozloženie jednotlivých skupín zobrazuje obr. 1.

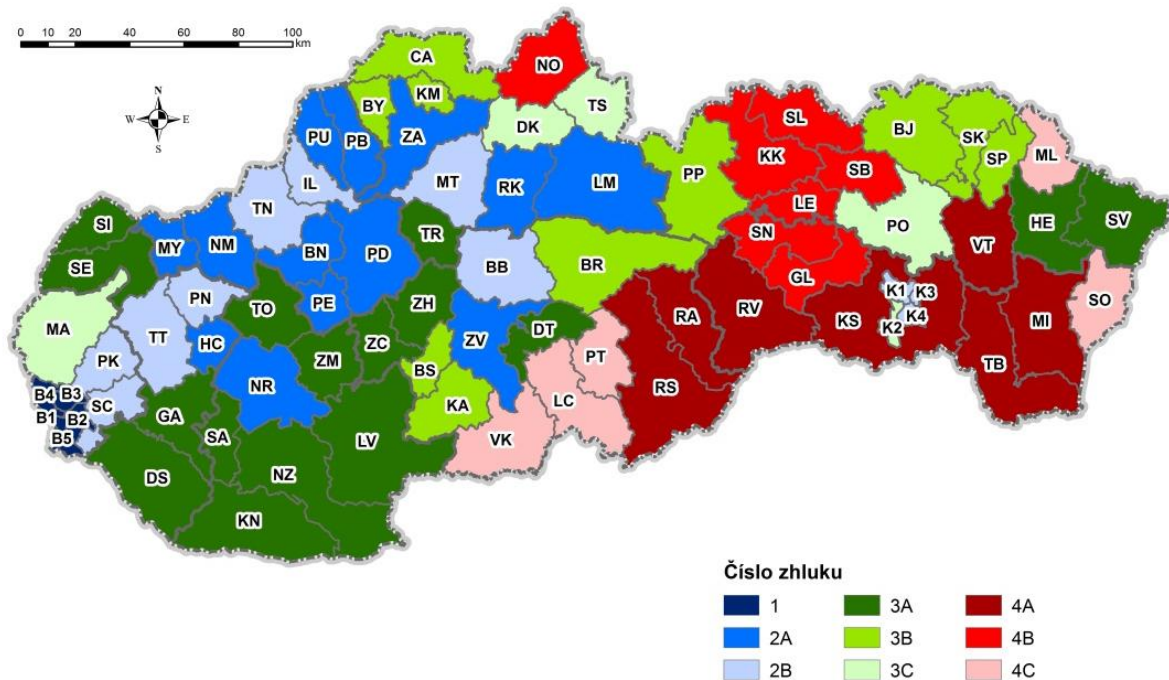
Prvú skupinu tvoria len okresy Bratislavy. Charakterom plodnosti sa mestské okresy od ostatných okresov Slovenska tak výrazne odlišujú, že vytvorili vlastný zhluk. Najvýznamnejším znakom tejto skupiny je výrazné odkladanie plodnosti do vyššieho veku, čo sa odzrkadlilo nielen na indikátoroch časovania, ale aj na vnútornej štruktúre procesu (vysoké príspevky žien vo veku 30 a viac rokov). Proces transformácie plodnosti tu pokročil najďalej. Potvrdila to aj pomerne výrazná rekuperácia odložených prvých pôrodov, čím sa bratislavské okresy dostali z pozície regiónov s najnižšou plodnosťou (na prelome storočí) do pozície okresov s priemernou úrovňou.

Najviac sa charakterom plodnosti k Bratislave priblížili skupiny okresov s označením 2B a čiastočne aj 2A. Ide o značnú časť okresov západného a stredného Slovenska v tesnej blízkosti Bratislavy alebo iných hospodárskych centier (ako napr. Trnava, Trenčín, Žilina, Martin, Banská Bystrica). Na východe republiky sa k nim pridali len tri mestské okresy Košíc (Košice I, III, IV)

Tretí zhluk okresov je vnútorne rozdelený do troch podskupín (A,B,C). Charakterom plodnosti ide o okresy, ktoré sa najviac približujú celoslovenskému priemeru. Z pohľadu intenzity prvá podskupina (A) dosahuje v súčasnosti najnižšiu plodnosť spomedzi všetkých

zhlukov. Ide však o dlhodobý jav a nie je to výsledok len posledných dvoch desaťročí transformácie reprodukčného správania.

Obr. 1: Typizácia okresov Slovenska podľa intenzity a charakteru plodnosti

Zdroj údajov: ŠÚ SR, výpočty autorov

Podobne aj 4 zhluk okresov sa rozdelil do troch podskupín (A,B,C). Ich charakteristickou črtou je predovšetkým skorý začiatok materstva a rodičovstva. Okrem hodnôt priemerného veku pri prvom pôrode to potvrdzuje aj najvyššia váha plodnosti žien do 25 rokov a naopak najnižšie príspevky vo veku 30 a viac rokov. Súčasne tiež platí, že v týchto okresoch sa zatiaľ proces odkladania a následnej rekuperácie rozvinul najmenej. Určitým špecifikom v charaktere plodnosti je tiež existencia dvoch maxím. Prvé podružné sa vytvára v nízkom veku (19 – 23 rokov) a druhé je posunuté do vyššieho veku (26 – 28 rokov). V tomto priestore tak nachádzame vo väčšej miere zastúpené ženy, ktoré realizujú svoj rodičovský debut na celoslovenské pomery oveľa skôr. Tvar kriviek plodnosti potom závisí od toho aký „pomer“ je medzi ženami s preferenciou skorého začiatku reprodukcie a žien, ktoré rodenie prvých detí odkladajú do vyššieho veku. Celkovo najväčší vplyv prvej skupiny žien nachádzame v podskupine 4B a naopak najmenší efekt identifikujeme v podskupine 4C. Značné rozdiely medzi podskupinami okresov štvrtého zhluku existujú aj z pohľadu intenzity plodnosti. Dlhodobo najvyššiu úhrnnú plodnosť nachádzame na Slovensku v podskupine 4B, keď v súčasnosti tu priemerný počet detí na jednu ženu sa pohybuje na úrovni dvoch detí.

Podskupina 4A je súborm okresev s druhou najvyššou plodnosťou (1,6 – 1,7 dieťaťa na ženu). Špecifickou je podskupina 4C keďže aj napriek skoršiemu začiatku reprodukcie tu úhrnná plodnosť dlhodobo dosahuje nízku úroveň.

1.2 Úmrtnosť

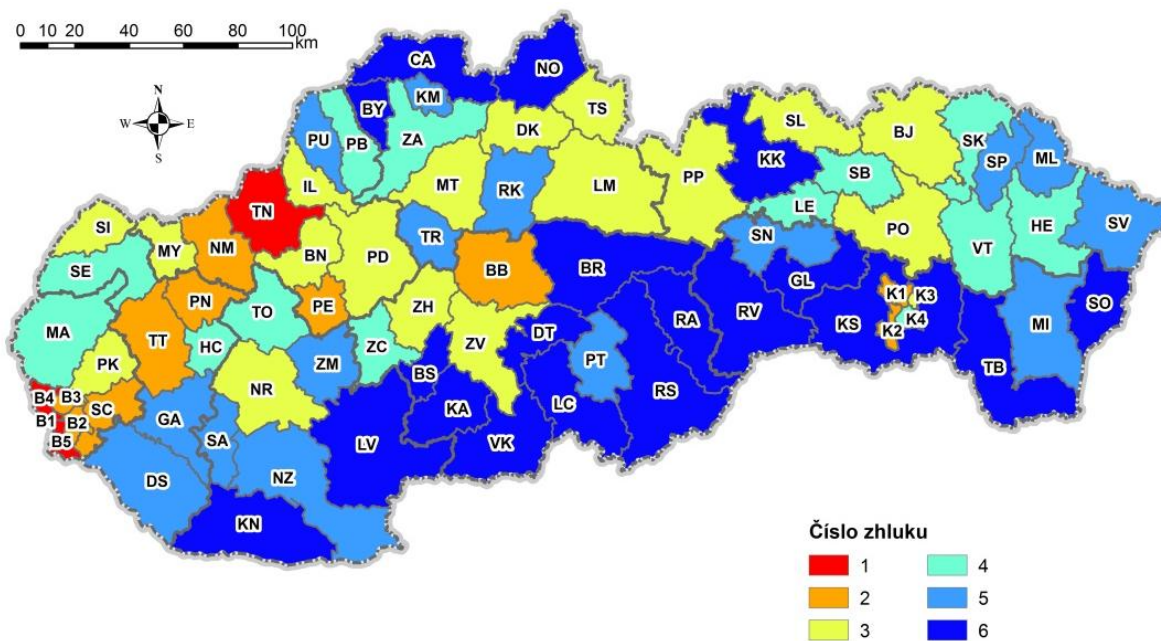
Podobne ako v prípade plodnosti, aj proces úmrtnosti je z priestorového hľadiska na Slovensku značne diferencovaný (pozri napr. Mészáros 2003, 2008). Ako ukazujú aj viaceré staršie analýzy (napr. Čtrnáct 1985, Roubíček 1988, Kraus 1990 a 1991) nejde o výsledky posledných dvoch desaťročí, ale v mnohých ohľadoch tieto rozdiely pretrvávajú na Slovensku dlhodobo.

Prvá polovica 90. rokov priniesla na Slovensku prelomenie dovtedy pomerne negatívneho vývoja (najmä u mužov) úmrtnostných pomerov. Hlavným znakom nasledujúcich rokov sa stalo v podstate kontinuálne predlžovanie dĺžky potenciálneho života, čo sa odzrkadlilo aj na regionálnej úrovni.

Pri tvorbe zhlukov okresev z pohľadu procesu úmrtnosti sme pracovali nielen s ukazovateľmi intenzity, ale aj charakteru samotného procesu (stredná dĺžka života pri narodení, v presnom veku 65 rokov, kvocient dojčenskej úmrtnosti, pravdepodobnosť prežitia medzi presným vekom 1 a 50, presným vekom 50 a 65 a presným vekom 65 a 85). Zvlášť pritom bola konštruovaná typizácia pre mužov a ženy. Celkovo bolo pre mužov vytvorených šesť zhlukov okresev a pre ženy päť. Keďže výsledky sú v oboch prípadoch veľmi podobné, zhrnieme ich v nasledujúcom všeobecnom konštatovaní.

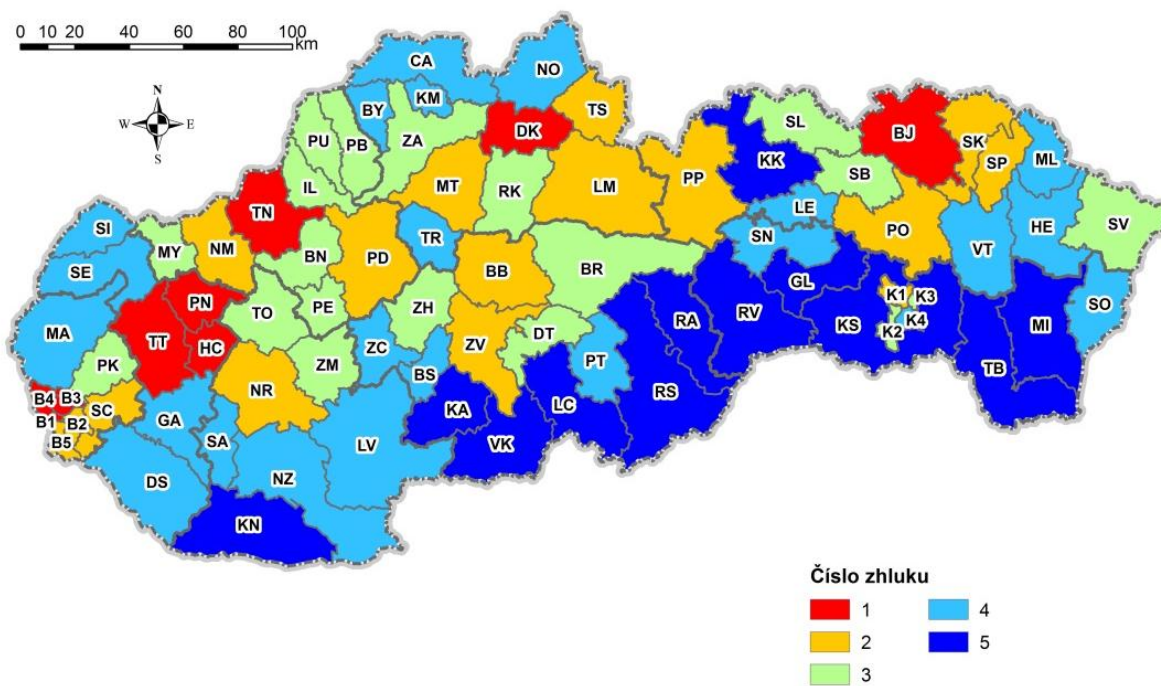
Najlepšie úmrtnostné pomery nachádzame najmä v mestských okresoch Bratislavy a niektorých okresoch západného Slovenska. Okrem toho u žien sa k nim pridávajú tiež niektoré okresy stredného Slovenska a regióny na severe východného Slovenska (ide o prvé dva zhluky okresev). Naopak najhoršie úmrtnostné charakteristiky (predovšetkým 6. Zhluk okresev u mužov a 5. u žien) majú dlhodobo okresy v takmer súvislom páse juhu Slovenska a u mužov aj na severe stredného Slovenska (oblasť Oravy a Kysúc).

Obr. 2: Typizácia okresov Slovenska podľa úmrtnostných pomerov mužov

Zdroj údajov: ŠÚ SR, výpočty autori

Obr. 3: Typizácia okresov Slovenska podľa úmrtnostných pomerov žien

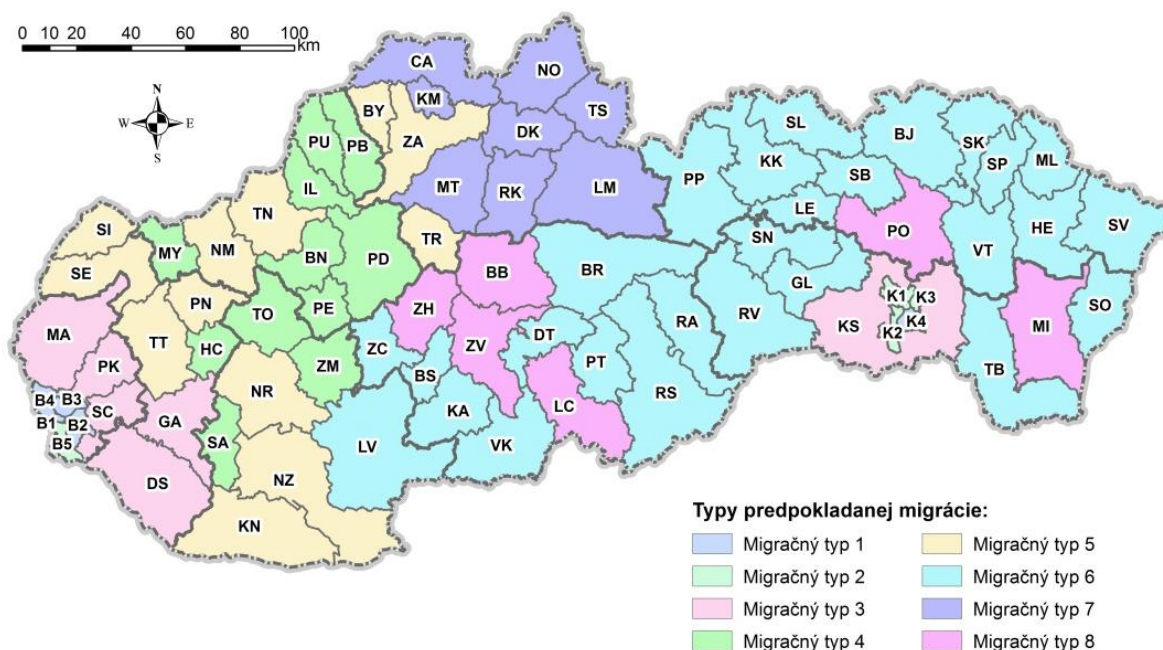
Zdroj údajov: ŠÚ SR, výpočty autori

1.3 Migrácia

Význam migrácie na regionálny populačný vývoj na Slovensku sa vo všeobecnosti zvyšuje. Prispieva k tomu jednak pokles váhy prirodzeného pohybu a s ním súvisiacich prirodzených prírastkov. Na druhej strane je to vplyv zvyšujúcich sa objemov migračných sald. Potvrdzujú to aj nasledujúce čísla, keď v posledných rokoch vo viac ako polovici okresov Slovenska zmeny v počte obyvateľov boli viac ovplyvnené migráciou ako prirodzeným pohybom.

Z pohľadu vývojových trendov vnútornej migrácie sa ukazuje, že migračne ziskové okresy sa čoraz viac koncentrujú do západných regiónov Slovenska, k čomu do značnej miery prispela aj hospodárska kríza posledných rokov. Až na niektoré výnimky ide predovšetkým o okresy tvoriace širší kompaktný metropolitný región Bratislavy. Súčasne tiež platí, že migračné zisky sa čoraz viac koncentrujú do územne menšieho a čoraz menej početného súboru okresov. Z pohľadu migračných typov môžeme hovoriť o celkovo ôsmich zhlukoch (obr. 4).

Obr. 4: Migračné typy okresov Slovenska

Zdroj údajov: ŠÚ SR, výpočty autori

Prvý tvoria výlučne mestské okresy Bratislavy (bez piateho okresu) a štvrtý okres Košíc. V ich prípade platí, že v súčasnosti už dosahujú migračné zisky po predchádzajúcom období migračných strát a predpokladáme, že tomu tak bude aj počas celého prognózovaného

obdobia. Druhý zhluk predstavujú zostávajú mestské okresy Košíc a Bratislavy. Aj keď tieto okresy sú migračne v súčasnosti stratové, očakávame, že v budúcnosti dôjde k zvráteniu tohto stavu. V poradí tretí zhluk okresov tvoria predovšetkým okresy v zázemí Bratislavy a Košíc. Ide síce dlhodobo o migračne ziskové regióny (najmä suburbanizáciou), no do budúcnosti očakávame, že dôjde k poklesu prírastkov ich obyvateľstva migráciou. Štvrtá skupina okresov sa vyznačuje značnou volatilitou vo vývoji. Keďže ide často o okresy s väčšími jadrami je tu predpoklad stabilného mierneho prírastku migráciou. Piaty zhluk okresov sa rozprestiera v západnej a strednej časti Slovenska s migračným ziskom, ktorý sa do budúcnosti môže ešte viac prehĺbiť..

Najkompaktnejší a najpočetnejší zhluk predstavujú okresy šiestej skupiny, ktoré sa dlhodobo vyznačujú úbytkom obyvateľstva migráciou, čo bude ich hlavným vývojom trendomaj do budúcnosti. Siedmy zhluk okresov na severe Slovenska dosahuje v súčasnosti mierne migračné straty, no s potenciálom ich zmiernenia, Posledný ôsmy zhluk sa vyznačuje potenciálne migračne ziskovými okresmi s väčšími okresnými centrami.

2. Dopady očakávaného populačného vývoja v okresoch Slovenska

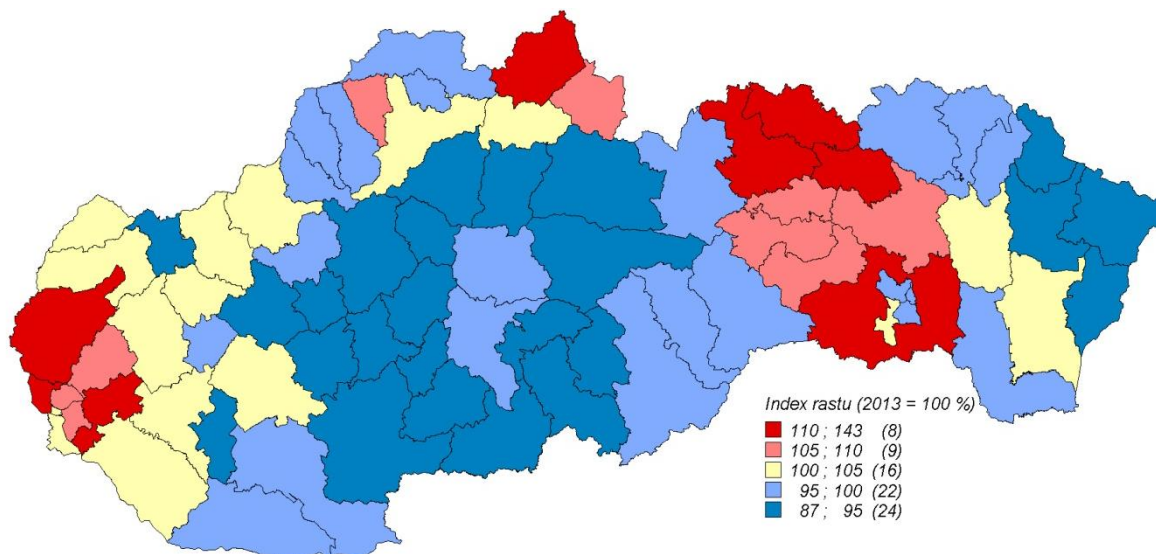
Viac menej statický vývoj počtu obyvateľov v najbližších dvoch desaťročiach na Slovensku sa premietne aj do regionálnej úrovne. Index zmeny v rozpätí 95 – 105 % (rok 2013 = 100 %) nájdeme podľa výsledkov prognózy v 38 okresoch (zo 79). Najväčšie úbytky obyvateľstva očakávajú okresy na strednom Slovensku (s výnimkou Banskej Bystrice a Zvolena) a tiež okresy krajného východu Slovenska (obr. 5). Naopak celkový prírastok obyvateľstva predpokladáme najmä v regiónoch v zázemí Bratislavy a Košíc a tiež na severe stredného a východného Slovenska. Mechanizmus ich vzniku však bude odlišný. Kým v prípade zázemia Bratislavy (a čiastočne aj Košíc) pôjde predovšetkým o vplyv migračných ziskov, na Oravea na severe východného Slovenska to bude najmä výsledok na slovenské pomery vysokej plodnosti.

Z pohľadu vývoja počtu obyvateľov môžeme hovoriť o piatich súboroch okresov Slovenska (obr. 6). Prvú skupinu tvoria okresy, ktoré počas celého prognózovaného obdobia zaznamenajú nárast počtu obyvateľov. Ide o mestské okresy Bratislavy (s výnimkou prvého a piateho okresu) s ich zázemím, ďalej okresy na Orave a predovšetkým súvislý pás okresov na východe Slovenska tiahnucci sa od Kežmarku a Starej Ľubovne smerom na juh k okresu

Košice okolie (s výnimkou mestských okresov Košíc). K nim sa ešte pridáva okres Michalovce.

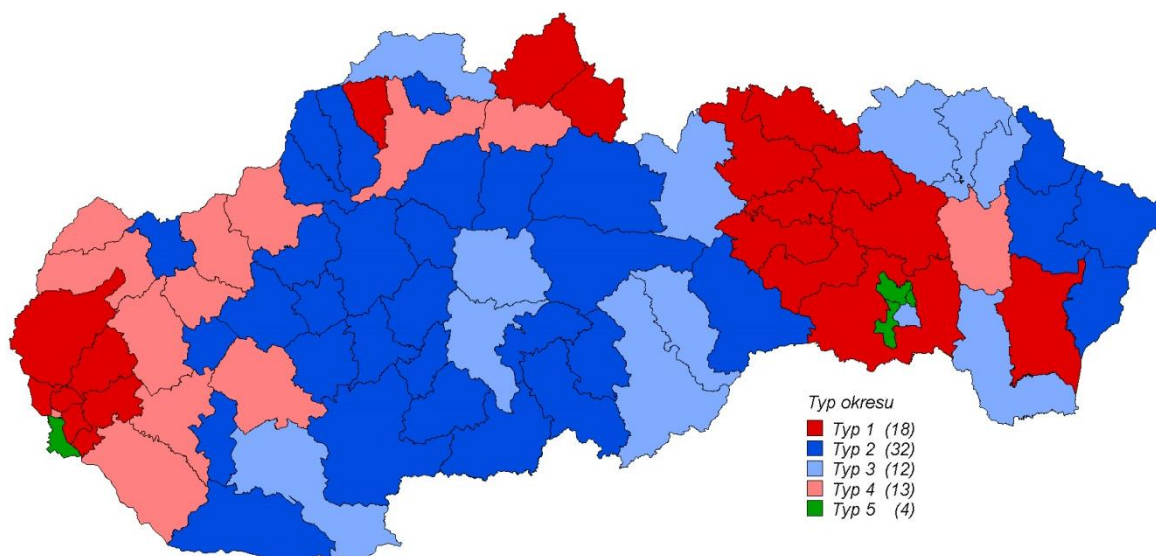
Obr. 5: Index zmeny počtu obyvateľov v okresoch Slovenska medzi rokmi 2013 a 2035

Zdroj údajov: výpočty autorov

Druhá skupina okresov je tvorená celkami, ktoré naopak počas celého prognózovaného obdobia budú vystavené poklesu počtu obyvateľov. Tento zhluk je tvorený v prevažne miere okresmi stredného Slovenska (s výnimkou Banskej Bystrice a Zvolena) a tiež niektorými okresmi západného a juhozápadného Slovenska. Okrem nich sem patria aj celky na krajnom východe krajiny.

Obr. 6: Typizácia okresov Slovenska podľa vývoja počtu obyvateľov v rokoch 2014 – 2035

Zdroj údajov: výpočty autorov

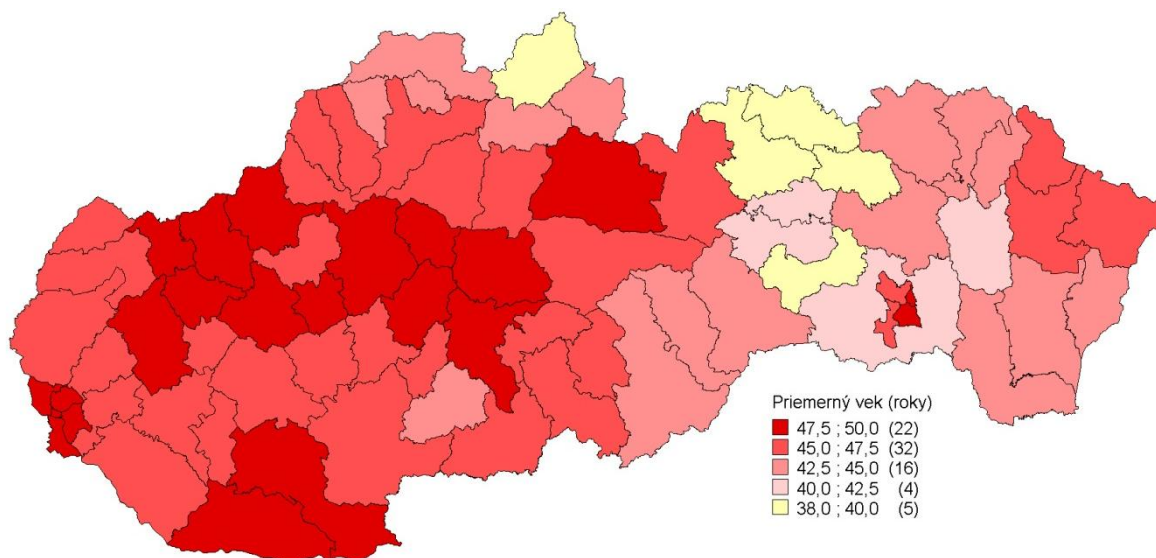
Tretí typ okresov tvoria také administratívne celky, v ktorých sa súčasný rast obyvateľstva zmení v pokles už v prvej polovici prognózovaného obdobia (do roku 2025). Patria sem predovšetkým niektoré okresy stredného Slovenska (napr. Banská Bystrica, Zvolen) a východného Slovenska (napr. Košice IV).

Štvrtý typ okresov zahŕňa okresy, v ktorých sa rast počtu obyvateľov zmení v pokles až v druhej polovici prognózovaného obdobia (po roku 2025). Z priestorového hľadiska ide o celky v zázemí prvého typu okresov, a to najmä na západnom a strednom Slovensku.

Početne najmenší piaty typ okresov je tvorený zostávajúcimi mestskými okresmi Košíc (I, II, III) a Bratislavy (V). Ide o celky, v ktorých nie je možné jednoznačne identifikovať stabilný trend vo vývoji počtu obyvateľov a striedajú sa tu kratšie obdobia poklesu s obdobiami rastu..

Jedným zo všeobecných trendov vo vývoji miestnych populácií jednotlivých okresov Slovenska bude v najbližších dvoch desaťročiach dynamizácia ich starnutia. Na konci prognózovaného obdobia v roku 2035 by podľa výsledkov prognózy mohlo až 22 okresov mať priemerný vek vyšší ako 47,5 roku. Z priestorového hľadiska ide najmä o okresy Bratislavy, ďalej značnú časť okresov stredného a západného a juhozápadného Slovenska. Na východe sa k nim pridáva len tretí a štvrtý košický okres. Práve na východe (s výnimkou okresov v severovýchodnom cípe) a severe Slovenska nachádzame okresy s najmladšou populáciou. Ich priemerný vek by sa mohol pohybovať na úrovni do 40 rokov (5 okresov) resp. v rozopätí 40 – 42,5 roku (4 okresy).

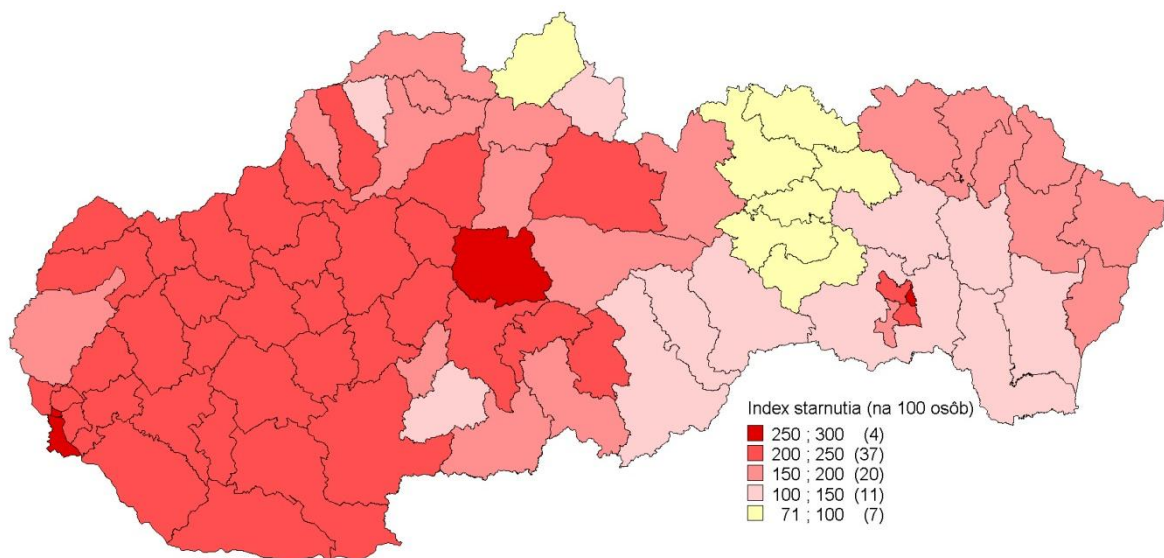
Obr. 7: Priemerný vek obyvateľstva okresov Slovenska v roku 2035

Zdroj údajov: výpočty autorov

Veľmi podobný obraz nájdeme pri analýze hodnôt indexu starnutia. Len v 7 okresoch očakávame podľa výsledkov našej prognózy, že by mohli mať miernu prevahu detí do 15 rokov. Ide o okresy s dlhodobou najvyššou plodnosťou, ktoré si tento atribút ponechajú aj v najbližších dvoch desaťročiach. Na druhej strane až v 31 okresoch na 1 dieťa vo veku do 15 rokov budú pripadať viac ako 2 seniori vo veku 65 a viac rokov. Ide v podstate o súvislý priestor západného Slovenska s niektorými okresmi stredného Slovenska. Na východe opätovne pôjde len i niektoré okresy Košíc.

Obr. 8: Index starnutia v okresoch Slovenska v roku 2035

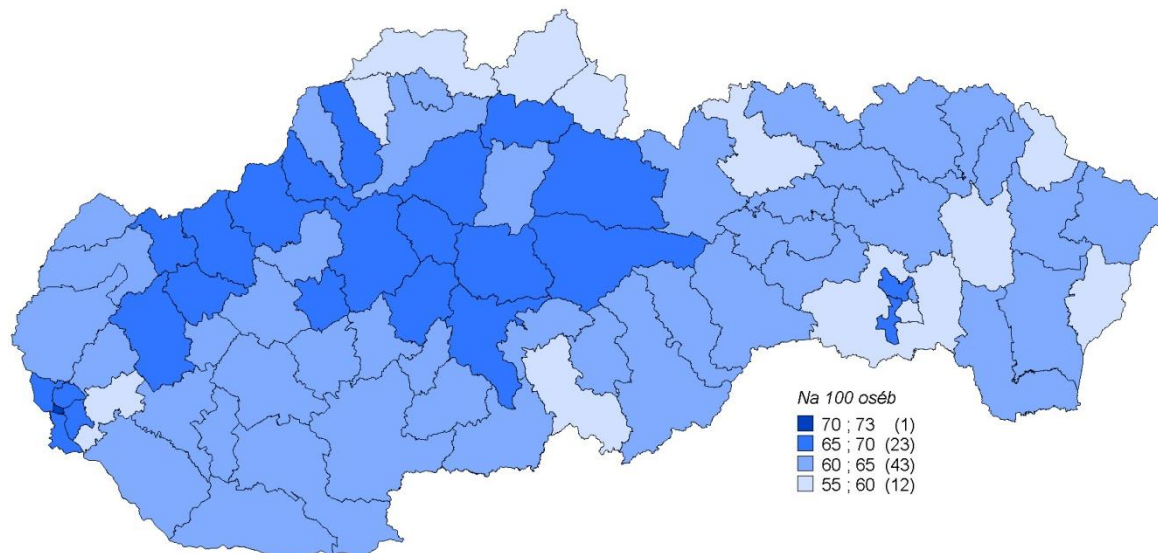
Zdroj údajov: výpočty autorov

Starnutie sa však dotýka aj produktívnej zložky (osoby vo veku 20- 64 rokov).. Podobne ako v prípade celej populácie, aj tu nachádzame jasný západo-východný resp. juho-severný gradient. Najstaršiu pracovnú silu budú mať okresy na západe Slovenska a čiastočne aj v niektorých okresoch stredného Slovenska, kým regióny na východe (s výnimkou Košíc) a predovšetkým severu stredného a východného Slovenska sa budú vyznačovať produktívnou zložkou s najnižším priemerným vekom. S tým je však potrebné dodať, že očakávané rozdiely v hodnote priemerného veku budú výrazne menšie (rozpätie približne 5 rokov).

Vzhľadom na predpokladané zastúpenie detskej zložky a seniorov v miestnych okresných populáciách môžeme v horizonte prognózy v roku 2035 očakávať, že najviac zaťaženou bude produktívna zložka populácie v okresoch na strednom a čiastočne aj západnom Slovensku (pozri obr. 9). Na východe pôjde len o okresy Košíc. Naopak najnižšie

zaťaženie produktívneho obyvateľstva nachádzame v 12 okresoch predovšetkým na severe stredného a v niektorých celkoch východného Slovenska.

Obr. 9: Index celkového ekonomického zaťaženia v okresoch Slovenska v roku 2035

Zdroj údajov: výpočty autorov

Záver

Hlavné demografické trendy pozorované na úrovni Slovenska je možné v mnohých rysoch identifikovať aj na regionálnej úrovni. Početný rast obyvateľstva sa znižuje a populácia starne. Na regionálnej úrovni pribudnú okresy s prirodzeným aj celkovým úbytkom obyvateľstva a zvýši sa priemerný vek obyvateľstva, hodnoty indexu starnutia a tiež zvýši sa celkové zaťaženie produktívnej zložky najmä v dôsledku zvyšujúceho sa počtu a váhy seniorov. Dopady očakávaného populačného vývoja však nebudú rovnomerne priestorovo rozložené. Aj keď predpokladáme, že značná časť okresov bude na konci prognózovaného obdobia mať menej obyvateľov ako na prahu prognózy, predsa len zostanú niektoré okresy, ktoré budú početne rásť a dokonca aj také okresy, kde počet narodených bude vyšší ako počet zomretých. Z pohľadu procesu starnutia je zrejmé, že ten zasiahne všetky regióny bez výnimky. Líšiť sa budú len dynamikou tohto procesu.

Výsledkom očakávaného reprodukčného správania bude výraznejšia regionálna profilácia regiónov s kladným a záporným populačným potenciálom. Do roku 2035 vzniknú tri regióny s kladným populačným potenciálom (populačné rozvojové regióny), ktoré sa budú vyznačovať prírastkom obyvateľstva a relatívne mladou vekovou štruktúrou obyvateľstva a

jeden región s nízkym populačným potenciálom (depopulačný región), ktorý bude charakteristický úbytkom obyvateľstva a intenzívnym populačným starnutím.

Najväčší rozvojový populačný región bude tvoriť pás okresov na východnom Slovensku, ktorý smeruje zo severozápadu od okresov Kežmarok a Stará Ľubovňa na juhovýchod po okres Michalovce. Druhý rozvojový populačný región sa bude nachádzať na severe stredného Slovenska a budú ho tvoriť okresy Námestovo, Tvrdošín a Bytča. Tretí rozvojový populačný región budú tvoriť okresy v tesnom zázemí hlavného mesta – Senec a Malacky.

Depopulačný región sa bude nachádzať na rozhraní západného a stredného Slovenska a bude ho tvoriť pás okresov v severo-južnom smere od okresu Martin až po okres Levice. Veľmi nízke hodnoty populačného potenciálu budú mať ešte izolovane ležiace okresy Myjava, Komárno a Liptovský Mikuláš. Jednoznačne bude vymedzený aj región s podpriemerným populačným potenciálom, ktorý bude tvoriť kompaktná skupina okresov ohraničená na západe širším zázemím Bratislavy (bez okresu Trnava), na severe oravskými a kysuckými okresmi a na východe okresmi Poprad, Rožňava, Revúca, Rimavská Sobota a Lučenec. Do tejto skupiny budú patriť ešte dva východoslovenské okresy (Medzilaborce a Humenné) a väčšina mestských okresov Bratislavy a Košíc (okrem okresov Košice I a Košice II).

Je zrejmé, že úbytok a starnutie obyvateľstva v okresoch s nízkym populačným potenciálom sa podpíše nielen na spôsobe života miestnych spoločností, ale aj pod životnou úrovňou. Strata populačnej dynamiky spolu so starnutím sa prejaví predovšetkým na trhu práce na strane ponuky aj dopytu. Pôjde o regióny s vysokými nárokmi na zdravotnú aj sociálnu starostlivosť a služby pre seniorov.

Viacerým problémom a výzvam však budú čeliť aj regióny s vysokým populačným potenciálom. Pôjde predovšetkým o okresy s vysokým zastúpením rómskeho obyvateľstva. Značná sociálna odkázanosť, v mnohých prípadoch neschopnosť aktívne participovať na trhu práce, veľmi nízka vzdelanostná úroveň môžu priniesť problémy v lokálnom hospodárstve, ale aj v celkovom fungovaní miestnej spoločnosti. Najrýchlejšie rastúce okresy v zázemí Bratislavy s vysokým migračným prírastkom budú čeliť otázkam spojeným s vybavenosťou a infraštruktúrou.

Literatúra

- JURČOVÁ, D. a kol. 2003. *Populačný vývoj v regiónoch SR 2001*. Bratislava: INFOSTAT, 105 s.
- JURČOVÁ, D. a kol. 2004. *Demografická charakteristika obvodov Slovenskej republiky 1996-2003*. Bratislava: INFOSTAT, 113 s.
- JURČOVÁ, D. a kol. 2006. *Populačný vývoj v okresoch Slovenskej republiky 2005*. Bratislava: INFOSTAT, 74 s.
- KRAUS, J. 1990. Zkrácení úmrtností tabulky za okresy ČSFR 1981-1985. *Demografie*, č. 4, 32, s. 308-323.
- KRAUS, J. 1991. Příspěvek k regionální diferenciaci úmrtnosti. *Demografie*, č. 3, r. 33, s. 210-221.
- KUČERA, M., RŮŽIČKA, L. 1964. Regionální rozdíly v úrovni úmrtnosti obyvatelstva ČSSR. *Demografie*, č. 2, r. 6, s. 103-116.
- MÉSZÁROS, J. 2003. Středná délka života v okresoch Slovenskej republiky v období 1995 až 2003. *Slovenská štatistika a demografia*, č. 2, r. 13, s. 20-
- ROUBÍČEK, V. 1988. K problémům zkoumání územní diferenciacie úmrtnosti. In: *Úmrtnost a stárnutíobyvatelstva v ČSSR. Acta Demographica VIII. Československá demografická společnost při ČSAV*. Praha, s. 102-112.
- ŠPROCHA, B., VAŇO, B., BLEHA, B. 2013. *Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch Slovenskej republiky do roku 2035*. Bratislava: PU SAV.

Kontakt

Branislav Šprocha
INFOSTAT – Výskumné demografické centrum
Prognostický ústav SAV
branislav.sprocha@gmail.com

Boris Vaňo
INFOSTAT – Výskumné demografické centrum
Leškova 16
817 95 Bratislava 15
vano@infostat.sk

Bleha Branislav
Prírodovedecká fakulta UK
Mlynská dolina, 842 15 Bratislava
bleha@fns.uniba.sk